

TEN AFSCHEID

Rede uitgesproken door Dr. W. H. BIERMAN, na zijn verkiezing tot voorzitter van de Nederlandse Ornithologische Unie, op de vergadering van 4 april 1959 te Utrecht:

Als gevolg van het op de ledenvergadering van 4 april 1959 genomen besluit tot wijziging van de Statuten van de Nederlandse Ornithologische Unie, zal na het verkrijgen van de koninklijke goedkeuring op de nieuwe statuten, de Nederlandse Ornithologische Vereniging in naam ophouden te bestaan. Hierdoor komt een einde aan de wonderlijke toestand dat twee verenigingen, die hetzelfde doel nastreven en uit precies dezelfde leden bestaan, onder twee verschillende besturen en met twee verschillende namen dit doel menen te kunnen verwezenlijken. Het wijze voorstel van ons erelid, Jhr. W. H. DE BEAUFORT, gedaan op de stichtingsvergadering van de Unie, en inhoudende het overwegen van een wijziging van de statuten binnen drie jaar na de oprichting, was reeds na twee jaar vatbaar voor uitvoering doordat al spoedig bleek dat van controversen en onderling wantrouwen geen sprake meer zou zijn. Hoe zeer ook de naam Ornithologische Vereniging velen van ons na aan het hart heeft gelegen, om ons doel te bereiken hebben wij gemeend deze naam te moeten laten vallen. Dit betekent dus het einde, althans in naam, van een vereniging die de laatste twee jaar nog slechts als afdeling van de Unie bestond, zij het dan ook als afdeling die alle leden omvatte.

Hoewel dus in feite niet veel veranderd mag zijn, zij mij een korte terugblik vergund. Onze voorzitter, Prof. L. F. DE BEAUFORT, heeft in zijn feestrede ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan, die U kunt vinden in Ardea 51, p. 350, reeds de geschiedenis van de Nederlandse Ornithologische Vereniging levendiger en beter beschreven dan ik het ooit voor U zal kunnen doen. Als enige nog in leven zijnde oprichter heeft hij de gehele levensloop van de Vereniging meegemaakt. Ik wil echter

vooral voor de jongeren onder U, die deze oude historie niet kennen, enige feiten releveren.

In Maart 1901 verscheen in de eerste aflevering van de zesde jaargang van de *Levende Natuur* een door de heren BÜTTIKOFER, KERBERT, RITZEMA BOS, SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG en THIJSSE ondertekende oproep, gericht aan een aantal bekende vogelkundigen in Nederland, en aan de dames en heren lezers van de *Levende Natuur*, die belang stelden in de vogelstudie. In deze oproep werden belangstellenden, die wilden medewerken tot stichting ener Nederlandsche Ornithologische Vereniging, uitgenodigd tot een bijeenkomst op Zaterdag 30 Maart in een der zalen van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap *Natura Artis Magistra* te Amsterdam. Tekenend is, dat THIJSSE, volgens BROUWER (*Ardea* 41, p. 88) de baanbreker voor een nieuwe richting in de vogelkunde: de veldornithologie, reeds dadelijk in zijn onderschrift bij deze oproep de nadruk op de bescherming van de vogels legde, en schreef: „De tijd nadert meer en meer, dat het denkbeeld van een „Internationale Vogelbescherming” verwezenlijkt zal worden”. De strijd over deze vogelbescherming loopt, om Prof. DE BEAUFORT te citeren, als een rode draad in de geschiedenis van de N. O. V. Discussies over nut en schade brachten de gemoederen in verhitting, en ten slotte werd de strijd over de nieuwe Vogelwet oorzaak dat zich twee partijen vormden. waarvan de ene, die der beschermers, THIJSSE als erelid wilde zien benoemd — een voorstel dat op verzoek van THIJSSE zelf werd ingetrokken —, terwijl de andere partij hoe langer hoe meer het tegengaan van huns inziens overdreven vogelbescherming tot een programmapunt maakte.

De notulen en verslagen van de jonge vereniging verschenen aanvankelijk in de *Levende Natuur*, maar in November 1904 ging men over tot het uitgeven van No. 1 van de *Verslagen en Mededelingen*, die later de naam van *Jaarboekje* verkregen. In deze eerste uitgave stond onder andere een artikel van THIJSSE, waarin hij het uitroeien van de Reuzenalk op Newfoundland door Franse vissers beschrijft, gevolgd door het doden van de laatste exemplaren op een eilandje bij IJsland door museum-jagers. Hij dringt aan op het verrichten van vogeltellingen om zekere cijfers te verkrijgen over de noodzaak van vogelbescherming. In deze *Verslagen* is ook reeds een artikel opgenomen van L. F. DE BEAUFORT over de vogelfauna van Nieuw-Guinea.

Ten slotte is de strijd tussen de beschermers en hun tegenstanders zó hoog gelopen, dat SNOUCKAERT, die afwezig was, een brief aan de vergadering van 24 Juni 1911 richtte met de mededeling, dat hij als voorzitter en zelfs als lid bedankte. Hij werd als voorzitter door BÜTTIKOFER

opgevolgd, die deze functie tot 1924 vervulde. THIJSSSE, die naar BROUWER wel heeft weten aan te tonen, niet als vogelbeschermer à outrance beschouwd mag worden, werd wederom bestuurslid en DE BEAUFORT, in 1910 in het bestuur verkozen, werd secretaris.

In 1911 verscheen het laatste, achtste, Jaarboekje, en het volgende jaar gingen bestuur en redactie over tot het uitgeven van het tijdschrift *Ardea*, waardoor meer ruimte aan wetenschappelijke artikelen en bovendien de mogelijkheid tot ruil met andere ornithologische tijdschriften gegeven werd. Door vele goede kwaliteiten wordt dit tijdschrift, waarvan zo juist de 46e jaargang voltooid is, ook in het buitenland hoog aangeslagen. Hier is wel de plaats nog eens uitdrukkelijk uit te spreken, hoeveel dank wij aan de redacteurs verschuldigd zijn voor het vele belangeloze werk dat zij gedurende al deze jaren in het belang van de vereniging en van de vogelstudie hebben verricht.

Door de zo verdienstelijke, maar helaas even onverzoenlijke SNOUCKAERT werd op 22 Mei 1911 de Club van Nederlandsche Vogelkundigen opgericht, welke zich ten doel stelde de beoefening der ornithologie in het algemeen en bestrijding van overdreven vogelbescherming. SNOUCKAERT werd voorzitter, ons erelid HENS secretaris. De Club gaf een eigen Jaarbericht uit, waarvan de naam in 1928 in *Orgaan* en in 1937 in *Limosa* werd veranderd. Zoals U weet vormen *Ardea* en *Limosa* de tijdschriften van de nu twee jaar oude Nederlandse Ornithologische Unie.

Een hoogtepunt voor de Nederlandse ornithologie heeft ongetwijfeld het zevende internationale ornithologische congres betekend, dat in 1930 in Amsterdam werd gehouden. Met dit doel voor ogen had reeds in 1926 overleg tussen N. O. V. en Club plaats. Ook werd in 1929 een gezamenlijk adres aan de Minister gezonden over het verzamelen van vogels voor wetenschappelijke doeleinden, en werd bij oprichting van het Vogelstrekstation Texel samengewerkt. Vooral ook dank zij de voortvarende en bekwame secretaris DE BEAUFORT werd het congres in 1930 een groot succes.

Gedurende de oorlog werden wederom pogingen gedaan tot toenadering tussen N. O. V. en Club. SNOUCKAERT was in 1936 overleden. In 1946 werd zelfs een, nog lang niet allerwege met enthousiasme begroet, ontwerp voor nieuwe statuten bij fusie van de twee verenigingen in de ledenvergaderingen besproken; de tijd bleek echter voor een dergelijke nauwe samenwerking nog niet rijp, en het ontwerp werd door de Club niet aanvaard. De goede verstandhouding bleef echter gelukkig bestaan, de tegenstellingen bestonden nog slechts voornamelijk uit de tradities van beide verenigingen, en naar mate de „die-hards” van de oude

generatie verdwenen, bleken er hoe langer hoe minder redenen te bestaan voor de splitsing in de vogelkundige en vogelminnende Nederlanders.

Geen weldenkend mens zal in deze tijden van beklemmend voortschrijdende techniek en verontrustend zich uitbreiden van aantal en invloed — op de natuur helaas maar al te vaak ten kwade — van de mens, twijfelen aan de noodzaak van een zo goed mogelijke bescherming van de gehele natuur. Hoe belangrijk ook, de vraag naar nut of schade mag nimmer het enige argument worden bij het nagaan van de wenselijkheid van bescherming; gelukkig leren wij hoe langer hoe meer de natuur als een onverbreekbare en onschendbare eenheid zien. Wij kunnen slechts hopen dat dit groeiende begrip niet in vele gevallen te laat moge komen. Zonder bescherming zal ook de wetenschap weldra in zijn uitoefening belemmerd worden. Aan de andere kant zal het ter bestudering van het leven op aarde nodig zijn en blijven, in beperkte mate, en met een zeker doel voor ogen, individuen op te offeren voor nader onderzoek, mits hierbij populaties worden gespaard. Het verzamelen óm het verzamelen dreigt evenwel spoedig de grenzen van het toelaatbare te overschrijden en onherstelbaar kwaad te doen. Niet alleen het verzamelen van huiden of eieren, waarbij het abnormale vaak wegens zijn zeldzaamheid ten onrechte voor hoogst belangrijk wordt gehouden — hetgeen overigens evenzeer voor waarnemingen geldt —, ook het verstoren van de rust door te veel bezoeken, fotograferen en bestuderen kan voor sommige dieren een schadelijk effect hebben, al zijn de schuldigen zich meestal hiervan niet bewust. Onbeperkte weet- en nieuwsgierigheid hebben al talloze onaangename gevolgen gehad, en het behoort tot de taak van de vogelbescherming deze tot het uiterste te beperken. Een effectieve bescherming van een soort is echter pas mogelijk, wanneer wij de gewoonten en eisen van deze soort goed kennen. Bovendien kan nodig zijn het aantal individuen te reduceren van soorten welke zich door menselijke invloed al te zeer uitbreiden, en ook dient gewaakt te worden tegen vervalsing van flora en fauna door ondoordacht invoeren van vreemde planten en dieren. In dit opzicht is het voorbeeld van het weer sterk toenemen van de uitstervende Laysan-taling na verdwijnen van de ingevoerde konijnen op het door deze soort bewoonde eiland, uiterst leerzaam.

Beschouwen wij nu het resultaat van de samenwerking tussen N. O. V. en Club onder de in 1957 opgerichte Nederlandse Ornithologische Unie als overkoepelend orgaan, dan moeten wij wel tot de conclusie komen, dat in dit verband voor een afzonderlijke afdeling Nederlandse Orni-

thologische Vereniging geen plaats meer is: alle door de, uit alle leden van de N.O.U. gevormde, vereniging verrichte taken kunnen door de N.O.U. worden overgenomen. Voor de Club, als kleinere vereniging van leden van de N.O.U. die zich voornamelijk met de avifaunistiek van Nederland bezig houden, en wel tegenwoordig vooral door waarnemingen in het veld, en niet meer in de eerste plaats door verzamelen, blijft een afzonderlijke plaats gehandhaafd. Voor een prettige werkwijze van de Club, waarbij door geoefende waarnemers hun gegevens aan de bekende „ronde tafel” kunnen worden uitgewisseld, is een beperkt aantal leden van groot voordeel. In geen enkel opzicht mag gelukkig meer van een tegenstelling tussen leden van de Club en de overigen worden gesproken: het lidmaatschap van de Club is geworden tot een begeerde beloning voor de betrouwbare waarnemers in het vrije veld, voor een bezigheid die vooral voor de niet-beroepsornithologen zijn grote charme blijft houden. Dank zij ijverig waarnemen is onze kennis over voorkomen en trek, ook van de niet-zeldzame vogelsoorten in Nederland verrassend snel toegenomen; de nieuwe lijst van in het wild waargenomen soorten is nauwelijks in Limosa verschenen, of verscheidene toevoegingen blijken al weer nodig. Een commissie van een twaalftal leden is nu bezig een nieuwe lijst samen te stellen van de status van de in Nederland voorkomende soorten en ondersoorten, nu de laatste publicatie op dit gebied, het door de Club van Nederlandse Vogelkundigen in 1936 tot 1949 uitgegeven boekwerk *De Nederlandse Vogels*, aan SNOUCKAERT opgedragen, niet meer verkrijgbaar en bovendien al weer verouderd is.

Nu dus de fusie volledig tot stand gekomen is, hebben wij een vereniging van een groot aantal (op het ogenblik 659) leden, en dienen wij ons te bezinnen, hoe wij ons werk in de toekomst zullen moeten inrichten. Deze vraag stond ook op de voorgrond bij de viering van de 100-jarig bestaan van de British Ornithologists' Union, waar onze leden BAERENDS, BEZEMER, BIERMAN en TEKKE bij aanwezig waren. Ook hier betreft het een vereniging (van nu ruim 1000 leden) omvattende een klein aantal biologen van professie tezamen met een overgroot aantal amateurs, die vooral in het verleden een zeer belangrijke bijdrage in de groei van de ornithologie hebben kunnen leveren en bovendien zonder twijfel in staat zijn geweest, de vakbiologen te inspireren. Echter is de ornithologie maar een onderdeel van de algemene biologie, en is het bestuderen van andere vormen van het leven voor beter begrip ook van de vogels onontbeerlijk. Te sterke specialisatie kan schijnbaar efficient zijn, maar heeft grote nadelen. Wat vele details betreft is het onderzoek nu zó ver

gevorderd, de literatuur zó uitgebreid, het bestuderen der verschijnselen zó ingewikkeld en tijdrovend geworden, dat er voor de amateurs nauwelijks meer plaats lijkt te zijn. In "the Ibis" neemt het aantal geschriften van liefhebbers dientengevolge af, en ook in onze tijdschriften wordt dit verschijnsel merkbaar.

Wij behoren echter te bedenken, dat het aantal tot het doel van onze Unie bijdragende amateurs het getal der vakbiologen verre overtreft, en dat voor velen van deze van liefde tot onze vogels bezielde, de verslagen van ver doorgevoerde onderzoekingen onbegrijpelijk en onleesbaar zijn. Ik denk hier aan het in *Ardea* 46 verschenen artikel over de temperatuur van de broedvlekken van twee vogelsoorten, die mijns inziens voor de meesten van onze lezers wel bijzonder weinig interesse kunnen hebben. Wij zullen bewust moeten blijven nastreven juist ook de amateurs tot kennis en belangstelling te stimuleren door het houden van goede en begrijpelijke voordrachten, waarbij de illustratie een belangrijk hulpmiddel behoort te zijn, door het houden van excursies, waarbij de ervarenen onder ons behoren te verschijnen om hun kennis uit te kunnen dragen, en door het uitgeven van een of meer tijdschriften waarin toch wel alle leden iets van hun gading kunnen vinden, zonder dus het gevoel te krijgen dat zij contributie betalen ten einde onleesbare publicaties te doen verschijnen. Lezen wij de artikelen in oude jaargangen nog eens na, dan krijgen wij soms de indruk van wat simplistische en naïeve verhaaltjes, maar toch zeker ook vaak van grote leesbaarheid. Ook aan wetenschappelijk werk mag de eis worden gesteld dat het voor de bepaalde lezerskring begrijpelijk behoort te zijn. Velen kunnen zich spiegelen aan de geschriften van onze zo juist afgetreden voorzitter, wiens persoonlijke stijl zijn geschriften zo lezenswaard maakt, en hem zou toch moeilijk gebrek aan wetenschappelijkheid kunnen worden verweten!

Een grote attractie van de steeds zo druk bezochte vergaderingen van de Oecologische Kring vormt de mogelijkheid van vrije gedachtenwisseling over onderwerpen, die vaak nog niet in het stadium van definitieve publicatie zijn gegroeid; er dient echter voor te worden gewaakt, dat de mededelingen meer dan soms het geval bleek te zijn, de toets der critiek vermogen te doorstaan.

Kunnen de optimisten onder ons het afscheid van de Nederlandse Ornithologische Vereniging nog als een symptoom van vooruitgang interpreteren, van het andere afscheid waarvoor wij hier bijeen gekomen zijn zal dat helaas niet gezegd kunnen worden. De eerste voorzitter van de N.O.U., professor DE BEAUFORT, had de wens te kennen gegeven na

het bereiken van zijn tachtigste jaar op 23 Maart jongstleden, niet meer voor herverkiezing in aanmerking te komen, en deze wens hebben wij te respecteren. Weinigen zal het gegeven zijn 58 jaar actief een vereniging te dienen, waarvan 49 jaar als bestuurslid, 13 jaar als secretaris en 35 jaar als voorzitter. Op de eerste vergadering die ik als jong broekje meemaakte, in de verdwenen oude Diergaarde in Rotterdam, werd de heer DE BEAUFORT als voorzitter gekozen, ondanks enig tumult, mag ik wel zeggen. Na het afscheid van BÜTTIKOFER als voorzitter stelde Prof. Dr. E. D. VAN OORT voor den heer DE BEAUFORT bij acclamatie tot zijn opvolger te benoemen, hetgeen echter volgens de statuten niet geoorloofd bleek te zijn. Bij de hierna gehouden stemming kreeg Dr. DE BEAUFORT 31 stemmen, en Prof. VAN OORT slechts 5, hetgeen voor de laatste reden bleek te zijn zich zó achteruitgezet te voelen, dat hij voor het bestuur van de vereniging bedankte. Wel zelden echter zal er zulk een gelukkige keus gedaan zijn. Door de charme van zijn optreden, zijn tact, kennis van zaken en onvolprezen plichtsgetrouw aanwezig zijn op practisch alle vergaderingen en excursies heeft deze voorzitter de leden weten te leiden en bijeen te houden, bezielde van een geest van goede samenwerking. Voorwaar — de taak van zijn opvolger kan geen gemakkelijke zijn!

Ter gelegenheid van het bereiken van de zeventigjarige leeftijd van onze zo juist afgetreden voorzitter werden zijn levensloop en zijn zo algemeen erkende en beloonde wetenschappelijke verdiensten in extenso beschreven door Prof. ENGEL in de, als feestbundel verschenen aflevering 28 van de Bijdragen tot de Dierkunde. Ik moge U er aan herinneren dat hij reeds na zijn candidaatsexamen in 1902 als zoöloog deelnam aan de eerste Nederlandse Nieuw Guinea-expeditie, en de vogels bewerkte in het vijfde deel van het tijdschrift „Nova Guinea”. Ook verscheen een bijdrage over dit onderwerp in het eerste nummer van de Verslagen en Mededelingen van de N.O.V. In het vijfde nummer verscheen een beschouwing over ondersoorten in de ornithologie, die van veel critische zin getuigde, in nummer zes een overzicht van twee door DE BEAUFORT bewerkte vogelverzamelingen uit Sumatra. Echter ontwikkelde zich zijn grote en blijvende belangstelling voor vissen onder leiding van en in samenwerking met Prof. WEBER, met als gevolg een proefschrift in 1908 over de zwemblaas der Malacopterygii.

In 1909-1910 nam Dr. DE BEAUFORT deel aan de expeditie naar Waigeo en Ceram, en publiceerde de resultaten in de Bijdragen tot de Dierkunde, nadat hij vogels en zoogdieren bewerkte had. In de eerste jaargang van Ardea beschreef hij de verspreiding van het Korhoen in Nederland, in

de derde jaargang volgden Vogelschetsen van Saonek, een klein eilandje bij Waigeoe, en een verslag der ornithologische waarnemingen voor de „Centrale commissie voor de belangen van vogelstudie en vogelbescherming”; een volgend verslag verscheen in *Ardea* 4, terwijl in de 5e jaargang een stukje van zijn hand over Tosari stond. Een volgend artikel over Indische vogels, betreffende de collectie DE BUSSY uit Sumatra, verscheen in *Ardea* 10, en vele levensbeschrijvingen van ornithologen door hem ondertekend, zijn in dit tijdschrift te vinden. Daarna volgt in *Ardea* 28 een stukje over een in Nederland gevonden Dougall's Stern, en ten slotte in *Ardea* 35 het stuk over zijn Notenkraker, Iwan genaamd, dat velen van ons met zo groot genoegen zullen hebben gelezen.

Inmiddels was Dr. DE BEAUFORT in 1929 hoogleraar in de Zoögeographie geworden, en als zodanig publiceerde hij na zijn Zoögeographie van de Indische Archipel van 1926, nog een boekje over zoögeographie in 1943, en na zijn emeritaat zijn „Zoögeography of the Land and Inland Waters” van 1951. In deze drie boeken wordt de verspreiding der vogels telkens besproken.

Zijn lidmaatschap van talloze geleerde genootschappen, colleges en commissies, het voorzitterschap van talrijke wetenschappelijke verenigingen, en het inwinnen van zijn advies bij het uitzenden van verscheidene expedities zijn even zovele bewijzen van het formaat, en ik mag ook wel zeggen de bemindheid, van onze oud-voorzitter.

Toen het samengaan van N.O.V. en C.N.V. eindelijk mogelijk bleek, moest als voorzitter van de nieuwe vereniging N.O.U. iemand worden aangewezen die aller respect genoot en door zijn persoonlijkheid dan ook in staat zou blijken sneller dan mogelijk geacht werd de ware eenheid te beklinken. Dit is een der grote verdiensten van Prof. DE BEAUFORT geweest.

Hoe zal het ons nu nog mogelijk zijn een man te eren wien al zo vele eerbewijzen ten deel gevallen zijn: ik denk aan het erelidmaatschap van de Bond van Hongaarse Ornithologen en van de Ornithologische Gesellschaft in Bayern, gevolgd door het erelidmaatschap van de N.O.V. bij zijn 25-jarig voorzitterschap verleend op 5 Maart 1949, en het erelidmaatschap van de C.N.V. als bijzonder vriendelijk gebaar, eveneens ter gelegenheid van dit jubileum.

Naar hoe vele vogels zijn tijdschriften genoemd, maar naar hoe weinig mensen? — ik denk aan *Beaufortia*. En al mogen wij als ornithologen misschien met gemengde gevoelens denken aan peetoom zijn van een onaanzienlijke parasiet, *Sacculina beauforti* (Bijdragen tot de Dierkunde 28, p. 41), onze volledige instemming heeft het ongetwijfeld dat ter gelegen-

heid van het congres te Amsterdam LAMBRECHT uit Boedapest een fossiele slangenhalsvogel *Protoplotus beauforti* doopte, naar den man dien hij „unser agiler Generalsecretär” noemde. Hoewel ik moet bekennen dit adjectief eerder met het konijn en Parijs, dan met onze oud-voorzitter en Amsterdam in verband te kunnen brengen!

Wie, ten slotte, vraag ik mij af, evenaardt in beroemdheid BOERHAVE, zodat een brief geadresseerd BEAUFORT, Ardea zoveel bladzijde zoveel, Leiden, hem prompt bereikte?

Ondanks al deze waardering en erkenning zijn wij echter gelukkig overtuigd, dat professor DE BEAUFORT zal begrijpen dat het ons een behoefte is, bij zijn afscheid uit ons bestuur hem een geschenk aan te bieden dat de waardering van alle leden blijvend kan uitdrukken voor het vele wat hij voor ons gedaan heeft en voor ons geweest is. Dit cadeau zou dan de vorm van een vogel krijgen, een vogel uit het hem zo dierbare Insulinde, beter twee vogels, voor wie in twee verenigingen haantje-de-voorstee geweest is. En zo is dan de keuze gevallen op deze twee zilveren hanen, *Gallus gallus bankiva argenteus pugnax*. Maar laten wij het duiveltje uitbannen dat ons suggereert deze twee THIJSE en SNOUCKAERT te dopen!